

*Пастушок Євгенія Олександрівна,
Національний університет "Острозька академія"*

КУЛЬТУРНІ КОДИ ЕРОСУ І ТАНАТОСУ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ (за драмою М. Метерлінка "Там всередині")

На формування європейської свідомості впливало декілька ключових ідей, серед яких однією з найважливіших є осмислення небуття. Як зазначав у своїй праці відомий французький соціолог та антрополог, засновник сучасної західноєвропейської танатології Льюїс-Вінсент Томас: "...людський розум схиляє людину до того, щоб одягати смерть у символи" [11]. Безперечно, це діяльність філософсько-мистецька і образи-символи з фольклору і давніх вірувань переходили в культурні коди завдяки зусиллям митців-символістів.

Тема статті розкриває особливість авторського творення танатологічних символів. Актуальність теми дослідження є універсальною для будь-якої культури, оскільки обумовлена значимістю буття людини. Об'єктом аналізу вибрано символістську драму М.Метерлінка "Там всередині" (рік виходу твору 1894), тема якої безпосередньо стосується художньої танатології; предмет статті формується в полі етичної проблематики танатології. Мета дослідження: розкрити значення танатологічних символів у вибраній драмі. Метод дослідження – метод психоаналізу З. Фрейда; крім цього використовувалися методи аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення та систематизації інформації.

Основною методологічною базою даної статті є праці Г. Маркузе "Ерос і цивілізації" [3], Ж.Батая [2], С.Грофа [6].

Сучасну танатологію розвивають такі учені, як В. Янкелевич [8], М.Шенкао [7], Л.Красильников [1], С.Рязанцев [10], Т.Мордовцева [5]. Дехто з них приділяв епізодичну увагу танатологічним символам у творчості М.Метерлінка. Наукових джерел на тему танатологічних символів М.Метерлінка у вказаній драмі автором статті не було знайдено.

Символізм як стиль виник наприкінці 19 ст. і ґрунтувався на ідеалістичній філософії. Представники виступали з проповіддю індивідуалізму і містицизму, уявляючи світ як непізнавану "вищу ре-

альність”, відобразити яку можна тільки приблизно, символічно. Дж. Бтеллі у праці “Життя та твори М.Метерлінка” говорить про те, що “М.Метерлінку вдалося поєднати у своїх драмах натуралізм і елементи романтизму з символізмом” [13]. П’єса “Там всередині” є невеликою за розміром, читач не бачить у ній традиційного сюжетного розвитку, перипетій зовнішньої дії, він лише відчує зростаюче емоційне напруження, що досягатиме своєї кульмінації з кожною реплікою героїв, зі зміною тіней та короткими, миттєвими вигуками персонажів. Сам автор відносить цю драму до циклу “П’єси для маріонеток” [12]. Спільна ідея циклу: людина – лише іграшка у руках долі, яка не в змозі протистояти життєвим процесам. Смерть є завершальною стадією людського життя, що є розв’язкою у драмі людини, кінцем [9].

Аналізуючи образи життя і смерті в драмі, доцільно було б порівняти їх з психоаналітичними поняттями Еросу і Танатосу та їх взаємодією. Г.Маркузе у книзі “Ерос та цивілізація” [3], інтерпретуючи вчення З.Фрейда говорить про зв’язок Ероса з інстинктом смерті. Ерос – це інстинкт життя, самозбереження і продовження роду, а Танатос поєднує в собі інстинкт смерті з інстинктом руйнування, агресії і деструкції. М.Метерлінк у драмі наштовхує читача на роздуми про земне існування людини як перебування між двома порогами небуття – до народження і після смерті. Отже, головною ідеєю драми є трансформація усвідомлення сенсу людського буття, розуміння плінності самого буття.

Література:

1. Красильников Л. Р. Образ смерти в литературном произведении: модели и уровни анализа. [текст] / Л. Р. Красильников. – Вологда, ГУК ИАЦК, 2007. – 141с.
2. Левчук Л. Т. Західноєвропейська естетика двадцятого століття [текст] / Л. Т. Левчук. – К.: Либідь, 1997. – 224 с.
3. Маркузе Г. Ерос и цивилизация [текст] / Г. Маркузе. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ЗАО НПП “Ермак”, 2003. – 312 с.
4. Метерлинк М. Жуазель [текст] / М. Метерлинк. – М., 2000. – 544 с., ил.
5. Мордовцева Т. В. Идея смерти в культурфилософской ретроспективе [текст] / Т. В. Мордовцева – Таганрог: Издательство ТИУиЭ, 2001. 120 с. [Електронний ресурс] / Т. В. Мордовцева – Режим доступу: <http://anthropology.ru/ru/texts/mordov/idea.html>
6. Руднев В. П. Словарь культуры двадцатого века [текст] / В. П. Руднев. – М.: Аграф, 1997. – 384 с.

7. Шенкао М. А. Смерть как социокультурный феномен [текст] / М. А. Шенкао. – К.: Ника–Центр, Эльга; М.: Старклайт, 2003. – 320 с.
8. Янкелевич В. Смерть (Перевод с французского). – М.: Издательство Литературного института, 1999. – 448 с.
9. Морис Метерлинк. Биографический очерк Н. М. Минского. Lib. Ru/Классика. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://az.lib.ru/m/minskij_n_m/text_0009.shtml
10. Рязанцев С. Танатология – наука о смерти. [Электронный ресурс]/ Сергей Рязанцев. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Science/ryazantzev/index.php
11. Томас Л.-В. Творення танатології (переклад Г.Крук) [Електронний ресурс]/ Люїс Вінсент Томас. – Режим доступа: <http://www.ji.lviv.ua/n37texts/thomas.htm>
12. Interior (play). From Wikipedia, the free encyclopedia. [Электронный ресурс]/ Режим доступа: [http://en.wikipedia.org/wiki/Interior_\(play\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Interior_(play))
13. Jethro Btthell. Life and writings of Maurice Maeterlinck. [Электронный ресурс]/ Jethro Btthell. – Режим доступа: <http://www.archive.org/details/lifewritingsofma00bithuoft>